

Na zakończenie obrad głos zabrał Prezes Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski – ks. prof. dr hab. Mariusz Szram z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, dokonując syntetycznego podsumowania konferencji. Ukoronowaniem trzeciego dnia konferencji było wspólne zwiedzanie przepięknej gotyckiej Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, ozdobionej bizantyńsko-ruskimi malowidłami z 1418 r., które mogło się odbyć dzięki życzliwości gospodarzy Muzeum Lubelskiego w Lublinie: Panu Dyrektorowi Zygmuntovi Nasalskiemu i Pani Wicedyrektor dr Grażynie Jakimińskiej.

Z powyższego zestawienia wynika, że w czasie obrad 25 prelegentów wygłosiło 22 referaty (trzy referaty były wygłaszane wspólnie przez dwóch prelegentów). Na szczególne podkreślenie zasługuje udział aż 12 naukowców z zagranicy (wygłosili 11 referatów), reprezentujących 8 państw: Chorwację (jedna osoba), Czechy (jedna osoba), Grecję (jedna osoba), Izrael (dwie osoby), Niemcy (jedna osoba), Słowenię (jedna osoba), Stany Zjednoczone (trzy osoby) i Ukrainę (dwie osoby). Natomiast przez 13 uczonych było reprezentowanych 7 Polskich ośrodków naukowych: Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie (jedna osoba), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie (trzy osoby), Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (cztery osoby), Uniwersytet Łódzki (jedna osoba), Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie (jedna osoba), Uniwersytet Warszawski (dwie osoby) i Wyższe Seminarium Duchowne w Przemyślu (jedna osoba).

Na zakończenie warto podkreślić, że konferencja zgromadziła wielu badaczy antyku chrześcijańskiego nie tylko z Polski, lecz także z zagranicy; cieszyła się również dużym zainteresowaniem ze strony studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, którzy tłumnie uczestniczyli w obradach plenarnych. Dużym ułatwieniem w odbiorze i zrozumieniu treści przekazywanych w językach obcych było tłumaczenie simultaniczne, z którego można było skorzystać pobierając słuchawki.

ks. Piotr Szczur – Lublin, KUL

9. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA BIZANTYNISTYCZNA „EPOKOWE PRZEŁOMY I ODRODZENIA W HISTORII BIZANCJUM” (Lublin, 15 XI 2013)

W piątek, 15 XI 2013 r., w Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, we wspaniałej scenerii malowideł bizantyńsko-ruskich wykonanych w 1418 r., odbyła się druga już konferencja bizantynistyczna z cyklu „Wybrane aspekty kultury bizantyńskiej”, zatytułowana *Epokowe przełomy i odrodzenia w historii Bizancjum*. Podobnie jak pierwsza konferencja (która odbyła się 18 XI 2011 r., a zatytułowana była: *Patriarchaty Wschodu w starożytności*), została ona zorganizowana przez trzy jednostki: Muzeum Lubelskie w Lublinie (z dyrektorem Zygmuntem Nasalskim i wicedyrektorem – dr Grażyną Jakimińską na czele), Katedrę Historii Bizancjum (Wydział Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), kierowaną przez dr. hab. Piotra Kochanka, prof. KUL oraz Katedrę Historii Kościoła w Starożytności Chrześcijańskiej (Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), której kierownikiem jest piszący te słowa. Zamiarem organizatorów było nawiązanie do przypadającej w 2013 r. 1700. rocznicy „Edyktu

Mediolańskiego” i wykazanie, że obok przełomu konstantyńskiego w historii Bizancjum można wskazać wiele innych wydarzeń, które należy uznać za „przełomowe”.

Przybyłych na konferencję prelegentów i gości powitał gospodarz miejsca – Dyrektor Muzeum Lubelskiego w Lublinie Zygmunt Nasalski, który wyraził radość z przybycia do Kaplicy Zamkowej liczного grona znawców historii i kultury Bizancjum z wielu ośrodków naukowych Polski i z zagranicy. Następnie głos zabrał Prezes Sekcji Patrystycznej przy Komisji ds. Nauki Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski ks. prof. dr hab. Mariusz Szram z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Konferencja została podzielona na dwie sesje. Pierwszej z nich (przedpołudniowej), która rozpoczęła się o godz. 9.45, a zakończyła o godz. 13.30, przewodniczył Kierownik Zakładu Historii Starożytnej i jednocześnie Dyrektor Instytutu Historii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie dr hab. Dariusz Ślapek. W ramach tej sesji wygłoszono sześć referatów: 1) Dr Oleksandr Kashchuk (Ukraiński Katolicki Uniwersytet oraz Uniwersytet im. Iwana Franki, Lwów, Ukraina) – *Reakcja wiernych świeckich na pojawienie się i szerzenie arianizmu w IV wieku*; 2) Dr hab. Stanisław Turlej (Uniwersytet Jagielloński, Kraków) – *Prokopiusz z Cezarei i elity polityczne Konstantynopola w połowie VI wieku*; 3) Dr hab. Jan T. Prostko-Prostyński, prof. UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań) – *Słowianie i upadek panowania bizantyńskiego na Peloponezie*; 4) Dr hab. Teresa Wolińska, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki) – *Nowe wyzwania. Reakcja elit bizantyńskich na pojawienie się islamu*; 5) Ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa) – *Wieki ciemne i pierwszy renesans bizantyński zwany macedońskim*. Sesja ta podzielona była na dwie części, w ramach których były wygłoszone po trzy referaty. Po każdej z części miała miejsce żywa i konstruktywna półgodzinna dyskusja.

Po przerwie obiadowej, o godz. 15.00 rozpoczęła się druga sesja (popołudniowa), która trwała do godz. 18.15, a której przewodniczył Kierownik Katedry Historii Starożytnej w Instytucie Nauk Historycznych na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz. W ramach tej sesji wygłoszono cztery następujące referaty: 1) prof. dr hab. Ionel Ene (Uniwersytet „Dunărea de Jos”, Galați, Rumunia) – *Photios, patriarche de Constantinople, précurseur de la Renaissance byzantine*; 2) Dr hab. Jarosław Dudek, prof. UZ (Uniwersytet Zielonogórski) – *Geografia kościelna „Scytii” w VII-X w. Regres czy nowe perspektywy*; 3) Dr hab. Jacek Bonarek (Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce) – *Nikea jako centrum kultury bizantyńskiej po roku 1204*; 4) prof. dr hab. Gheorghe Petraru i dr Daniel Niță-Danielescu (Uniwersytet Aleksandra Jana Cuzy, Jassy, Rumunia) – *Réflexions tardives de la Renaissance byzantine dans les Principautés roumaines dans les XVIIe et XVIIIe siècles. Quelques considerations*. Również ta sesja podzielona była na dwie części (po dwa referaty), a po każdej z nich miała miejsce ożywiona dyskusja.

Z powyższego zestawienia wynika, że w czasie konferencji wystąpiło jedenastu prelegentów wygłaszając dziesięć referatów. Na szczególne podkreślenie zasługuje udział gości z zagranicy: trzech z Rumunii (dwóch z Uniwersytet Aleksandra Jana Cuzy w Jassach i jednego z Uniwersytetu „Dunărea de Jos” w Galați) oraz jednego z Ukrainy reprezentującego dwa lwowskie uniwersytety: Ukraiński Katolicki Uniwersytet oraz Uniwersytet im. Iwana Franki. Obok nich w konferencji uczestniczyli polscy badacze Bizancjum, reprezentujący sześć ośrodków naukowych: Uniwersytet

Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Zielonogórski i Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Duże zainteresowanie konferencją nie tylko ze strony fachowców „zawodowo” zajmujących się szeroko rozumianym antykiem chrześcijańskim, lecz także studentów i „laików”, którzy po brzegi wypełnili Kaplicę Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, wskazuje na potrzebę organizowania spotkań tego typu i prowadzi do wniosku, iż konferencję należy uznać za udaną.

ks. Piotr Szczur – Lublin, KUL

10. RELIGIE W ŚWIECIE ŚRÓDZIEMNOMORSKIM (Warszawa, 18 XI 2013)

W dniu **18 XI 2013** r. Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW zorganizował w gmachu uniwersyteckim (ul. Wójcickiego 1/3, Warszawa) konferencję naukową z cyklu „W kręgu cywilizacji śródziemnomorskiej” pt. *Religie w świecie śródziemnomorskim*. Obrady podzielono na dwie przedpołudniowe sesje plenarne zakończone dyskusją i dwie popołudniowe sesje w trzech grupach (A, B, C).

W pierwszej części spotkania (Sesja I) ogłoszono następujące referaty: ks. prof. dr hab. Józef Naumowicz (UKSW), *Jeszcze raz o tym, czy mitraizm i kultury solarne były realnym rywalem chrześcijaństwa w późnym antyku*; dr hab. Teresa Wolińska, prof. UŁ, *Opór, bierność czy kolaboracja. Chryścijanie w Syrii i Egipcie wobec podboju arabskiego*; dr Bożena Prochowicz-Studnicka – dr Marta Teperska-Klasińska – dr Andrzej Mrozek (UJ), *Motyw jaskini/groty w judeochrześcijańskiej i muzułmańskiej tradycji religijnej*; dr hab. Zbigniew Kadłubek, prof. UŚ, *Eurypidejska koncepcja religii*.

Podczas Sesji II uczestnicy mogli wysłuchać następujących wystąpień: ks. dr hab. Leszek Misiarczyk, prof. UKSW, *Wierność tradycji i ewolucja w judaizmie antycznym: od pluralizmu religijnego przed 70 r. do dominacji judaizmu rabinicznego po 70 r. po Chr.*; dr Adam Mrozek (UJ), *Ugarit – religia małego miasta z perspektywy wielkiego świata starożytnego*; ks. dr hab. Tadeusz Kołosowski, prof. UKSW, *Sens słowa religio w pismach Salwiana z Marsylii*; ks. dr hab. Tomasz Stępień, prof. UKSW, *Rytuály teurgiczne w późnym neoplatonizmie pogańskim*.

Po krótkiej przerwie obiadowej kontynuowano obrady w następującym porządku: Sesja III – Grupa A: dr Marta Ziółkowska USJK (KUL), *Prekursory zasady „Extra Ecclesiam nulla salus”*; mgr Anna Gładkowska (UPJPII), *Od Cycerona do Biblii. Exodus ze świata grecko-rzymskiego na przykładzie ewolucji umysłowo-duchowej świętego Augustyna*; mgr Joanna Szwed-Kostecka (UJ), *Teodoret z Cyru w obronie ortodoksji*; ks. dr Tomasz Skibiński (UKSW), *Obraz Kościoła w Galicji w VI w. w świetle dzieł Marcina z Bragi*; mgr Zofia Brzozowska (UŁ), *Hokmah – Oblubienica Jahwe? O wpływie kultów starożytnych bogiń bliskowschodnich na formowanie się figury uosobionej Mądrości w Starym Testamencie*; Grupa B: dr Ryszard Sajkowski (UWM), *Czy Kaligula popierał kult Izdydy?*; dr Henryk Kowalski (UMCS), *Greckie, rzymskie i wschodnie rytuały w kulcie Kybele (Magna Mater) w Rzymie*; dr Rafał Rosół (UAM), *Betyle w religii starożytnych Greków*; dr Anna Tatarkiewicz (UAM), *Ciąża, poród i pológ pod opieką rzymskich bogów*; dr Anna Garczewska (Kolegium Jagiellońskie/Toruńska Szkoła Wyższa), *Regulacje prawne dotyczące magii w prawie*